ON WRITING, WITH VIRGINIA WOOLF AND MARIE, QUEEN OF ROUMANIA

Simona Catrinel Avarvarei
"Ion Ionescu de la Brad" University of Iași

Abstract: This paper visits some of the thoughts Virginia Woolf shared with the public of Time and Tide magazine, in December 1934, when she published one of her essays, entitled Royalty, a review of The Story of My Life by Marie, Queen of Roumania. Not only does the essayist portray Queen Marie through her, at that time, recently published autobiography, but she also embraces the opportunity to invite readers to reflect on the institution of monarchy and its establishment; she turns to metaphorical projections and outlines the story of a Queen for whom writing opened the bars of her 'golden cage' and whose „virtue„ of pen „has won her freedom" (Woolf 1952 [1934]: 191).

Keywords: royalty, literature, reading, memoirs

"Royalty[…] gives us a Paradise to inhabit…"
Virginia Woolf, Royalty

"…raiul în care nu te mai poți înapoia după ce i-ai trecut pragul intrând în lumea realităților."
Maria, Regina României, Povestea vieții mele

La mai bine de 140 de ani de la nașterea Reginei Maria, la 153 de ani de la întemeierea, odată cu sosirea lui Carol I, a dinastiei regale române și la doar câteva luni trecute de pragul Marelui Centenar al României întregite, parcursul acestui demers al nostru își propune să urmeze firul textualității narative care aduce laolaltă, în spațiul unei rostiri comune, două aristocrate desăvârșite ale secolului trecut – prima dintre ele, născută Marie Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha, Principesă de Edinburgh, descendentă a marilor familii regale europene – pe linie paternă, nepoata reginei Victoria a Marii Britanii și, pe linie maternă, a Țarului Alexandru II, viitoarea Regină Maria a României (1875-1938), iar cealaltă, nimeni alta decât Virginia Woolf (1882-1941), o aristocrată a „dinastiei" Bloomsbury și a modernismului literar european. Despre cele două portrete feminine, iconice, prin harul și desăvârșita lui împlinire, fie sub coroană și jurământ de credință, fie prin plăsmuite continente de istorii literare conduse cu vârf de peniță măiastră, s-a scris mult și cu foarte multă minuție. Articolul nostru, o simplă picătură într-o mare de rostiri închinate celor două cariatide, se oprește, în contextul generos al gândirii critice reflectată cu inegalabilă generozitate și desăvârșită abordare stilistică de Virginia Woolf, asupra recenziei pe care aceasta o face autobiografiei Suveranei României, *The Story of My Life / Povestea vieții mele*, apărută la Londra, în intervalul 1934-1936. Poate că a fost mai mult decât o simplă lucrare a destinului faptul că recenzia primului volum, din cele trei câte aveau să fie în final, a purtat semnătura Virginiei Woolf, autoarea publicând un studiu critic în luna decembrie 1934, în revista *Time and Tide*, săptămânal politic și literar, fanion al presei feministe a vremii. Scria Virginia Woolf, în eseul semnificativ intitulat *Royalty*,

> Multe autobiografii importante au apărut toamna aceasta, dar niciuna mai neobișnuită și în anumite privințe mai interesantă decât *Povestea vieții mele*, semnată Maria, Regina României. Motivele se leagă de faptul că ea este de viță regală; că poate să scrie; că nicio persoană de

BDD-A29656 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:36:58 UTC)

> sânge regal nu a fost vreodată, până acum, capabilă să scrie; iar consecințele pot fi extrem de serioase. (Woolf 1952 [1934]: 187)[1]

Cu tușe șăgalnic ironice, dar și nedisimulat admirative, în alte instanțe, Virginia Woolf adoptă postura unui etolog interesat de dinamica comportamentului si modului de viață al unor subiecți umani, care trăiesc după reguli și canoane diferite. Departe de a se fi lăsat sedusă de elitele sociale și politice ale timpului său, dimpotrivă, renumită pentru atitudinea-i critică, Virginia Woolf nu se înmănușează în catifea neagră atunci când își înmoaie pana în cerneala criticului literar, însă îmbrățișarea ei este sinceră și chiar dacă nu efervescentă, rămâne generoasă în semantica ei. Apelând la o comparație care, de altfel, nu îi era deloc străină Reginei Maria, celebra scriitoare se referă la membrii familiilor regale printr-o analogie construită în jurul ideii animalului de rasă, al cărui regim de viață, creștere și educație izolează, la adăpostul impus al zăbrelelor reci, viitoarele deveniri aristocrate. Verbul care țintuiește, asemenea acului care străpunge inerția fluturelui în insectar, anulând orice altă posibilă conexiune, *to breed*, induce fără nici un echivoc ideea de efort special croit și susținut îndreptat spre imprimarea unor tipare comportamentale,

> În primul rând, membrii familiilor regale, ca simplu experiment în educația naturii umane, suscită un mare interes de ordin psihologic. Timp de secole membrii unei anumite familii au fost segregați; crescuți cu o grijă cu care doar caii de curse mai sunt răsfățați; minunat găzduiți, înveșmântați și hrăniți; nefiresc de mult stimulați în unele privințe, reprimați în altele; adorați, îndelung admirați și ținuți sub lacăt, aidoma leilor și tigrilor, într-o încăpere frumoasă, intens luminată, în spatele gratiilor. (187)

Din această îngustă taxonomie, ferecată în înlănțuiri de ribozomi gândite după legi doar de puțini știute, se desprinde, aidoma unei tainice fulgurații, Regina Maria a României, cea care reușește să se elibereze și să se descopere prin salvatoarea minune a scrisului.

> Acum unul dintre aceste animale regale, Regina Maria a României, a făcut ceea ce nu mai fusese făcut vreodată; a deschis ușa coliviei și a ieșit în stradă. Regina Maria poate să scrie; astfel, într-o clipită, zăbrelele au căzut. […] ea avea darul deloc obișnuit de a-și urma emoția până ce-i afla cuvântul potrivit. Iar aceasta nu înseamnă decât că poate să scrie. (188)

Regina însăși va folosi metafora care leagă prin dinamica sinecdocală a părții care reușește să treacă dincolo de tirania uniformizantă a întregului atât în *Memoriile* sale, cât și în unele din povestirile sale pentru copii; „Ei își închipuie că „animalul" din mine trebuie să joace un rol important" (apud. Tatiana Niculescu 2018: 96). Kildine, un posibil alter-ego, devenit personajul în jurul căruia se țese *Povestea unei mici principese răutăcioase*, odată ce a „gustat" libertatea desprinderii, cu toată revolta inocentă a copilariei, de mult prea sufocantele rigori impuse de condiția sa socială, află că „Princesses are little *animals* made to live in golden cages and the sooner they learn to like them the better!" (Marie, Queen of Roumania 1922: 11) Nu știm dacă Virginia Woolf ar fi citit această poveste, cu toate că am putea presupune că șansele nu sunt prea mari, dar parcurgând *Memoriile* Reginei Maria, întâlnirea cu metaforica asociere este aproape sigură; am putea chiar îndrăzni să presupunem că acesta ar părea a fi motivul reluării analogiei în corpul eseului său. Sensibilitatea latină, prin eleganța limbii franceze, a făcut ca în varianta poveștii apărută în Hexagon, în 1921, la distanță de patru ani de momentul primei apariții a cărții, în 1917, cuvântul „animal" să fie înlocuit cu infinit mai delicata asociere cu o mică pasăre închisă în colivia de aur, loc comun nu doar în ficțiunea literară închinată celor mici, dar și în imaginarul colectiv, tentat să alunece, aproape firesc, spre amintita comparație atunci când vine vorba de prințese și viețile lor. „Les princesses sont des petits *oiseaux* faits pour vivre dans des cages dorées; plus tôt elles apprennent à les aimer, mieux cela vaut pour elles" (Marie, Reine de Roumanie 1934: 28). Traducerea în limba română, oferită copiilor de toate vârstele de ASR Principele Radu, pleacă de la textul în limba franceză, oferind aceeași imagine a delicatelor aripi închise în spatele zăbrelelor coliviilor princiare: „Principesele sunt ca niște *păsărele* menite să trăiască în cuști aurite; cu cât învață mai repede să le placă traiul în cușca lor de aur, cu atât mai bine pentru ele" (Maria, Regina României 2018 [1921]: 17). Nici

[1]Toate citările din *The Moment and Other Essays - Royalty*, Virginia Woolf sunt traducerile mele.

BDD-A29656 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:36:58 UTC)

micuței principese Kildine, nici prințesei devenită, între timp regină nu le-a plăcut să admire culorile lumii din spatele unor închideri zăbrelite; iar pentru Regina Maria, scrisul i-a dăruit libertate și i-a îngăduit trecerea *dincolo* de îngustele orizonturi încredințate, cu atât mai mult, cu cât se pare că ursitoarele i-ar fi lăsat, lângă pătuț, o pană magică, sau cel puțin așa crede Virginia Woolf despre nepoata reginei Victoria, cea care,

> […] s-a născut cu pana de scris în mână. Cuvintele i se supun. Însuși felul în care povestește despre asta este edificator: "De când eram copil", istorisește ea, "posedam o imaginație bogată și îmi plăcea să le spun povești surorilor mele…Apoi unul dintre copiii mei mi-a spus: 'Mama, ar trebui să scrii toate acestea, e păcat să îngădui atâtor imagini frumoase să se stingă'...Nu știam nimic despre scris, stil sau compoziție, sau despre 'regulile jocului', dar ce știam era să evoc frumusețea, și, câteodată, emoția,. Aveam, de asemenea, un bogat bagaj de cuvinte." Este adevărat; nu știe nimic despre "regulile jocului"; cuvintele se rostogolesc și ascund, sub ele, orașe întregi; […] uneori, își compromite intențiile și își ratează șansele; dar tocmai pentru că are atât de multă *inimă*, pentru că își urmează, neînfricată, emoția, înfruntând obstacolele fără teama că s-ar putea prăbuși, reușește să evoce frumosul și să transmită fiorul (Woolf 1952 (1934): 189).

Apelând la subtila strategie a folosirii epistrofei, Virginia Woolf nu doar că subliniază, în comentariul său, capacitatea Reginei scriitoare de a articula simetric un construct de idei, dar reușește, cu eleganța marilor artizani, conturarea unei geometrii critice integratoare: „ ce știam era să evoc frumusețea, și, câteodată, emoția" mărturisește Regina Maria, iar Virginia Woolf nu o contrazice câtuși de puțin – „reușește să evoce frumosul și să transmită emoția". Pare că, alegând aceleași cuvinte, Virginia Woolf se regăsește în promisiunea făcută cititorilor săi de Regina Maria, și o și consfințește, iar deschiderea interacțiunii dintre acțiune/vocație – actant se dovedește o cât se poate de potrivită modalitate de prezentare atât a (neobișnuitei) scriitoare, cât și a harului acesteia dăruit publicului aplecat spre literatura biografică.

Tocmai de aceea am tălmăcit cu *inimă* citatul Virginiei Woolf, *she feels abundantly / are atât de multă inimă* din dorința de a rămâne cât mai aproape de suverana care și-a dăruit inima poporului și vremii sale, așternând-o, cu „toată sinceritatea" în paginile sale; iar atunci când totul va fi fost dăruit și cuvintele își vor fi uscat cerneala, Ei nu îi va mai fi „ rămas nimic, […] doar o inimă încă fierbinte de atâta dragoste" (Niculescu 2018: 97), „neclintită în mijlocul oricărei nenorociri, destul de mare ca să poată iubi și pe cei pe care nimeni nu-i iubește, destul de dreaptă ca niciodată să nu osândească în grabă și destul de milostivă ca să poată ierta de *70 de ori câte 7*" (apud. Niculescu 2018: 108). Comuniunea afectivă pe care o anticipează este susținută de împletirea celor două voci, într-un demers în care categoria estetică a frumosului și preaplinul de fior lăuntric descriu, printre gânduri și cuvinte, adevărate piruete de balet clasic. Recurente sunt referirile la miezul magmatic al unei mereu fremătânde heraldici sufletești, inima Reginei Maria fiind, ea însăși, *ființare* de poveste. Tatiana Niculescu, atentă la *frumoasa* inimă a Reginei, observă că „numai în *Jurnalul de război* al Reginei cuvântul *inimă* apare de 500 de ori" (Niculescu 2018: 79), ea deschizând, dacă se mai putea și altcumva, firul de gânduri pe care le urca pe aripi de înger la Cer, prin rugăciunea pe care Ea însăși o scrisese: „Îmi înalț inima spre Tine, Doamne, ascultă, Te rog, smerita mea rugă" (apud. Niculescu: 83), în cea mai frumoasă expresie de credință, devenită religie de suflet.

> Dincolo de toate acestea însă, într-o carte despre România, intitulată *De la inima mea la a lor*, regina mărturisește […] „Iubirea mea pentru această țară, pe care am facut-o a mea prin lacrimi și suspine, a ajuns pentru mine ca o religie. Mă simt legată de ea prin lanțuri de oțel, legată prin *inimă*, prin creier și prin sânge (Niculescu 2018: 87).

Iubire, adevăr, frumos, idealuri visate nu doar de Romanticii pe care îi adora Regina Maria, îi vor fi cerneală cu care își va desena continentele și va naviga pe nesfârșitele întinderi ale albului de hârtie. Iar de aici, cu iubire, scrisul îi va dărui libertatea, îi va topi prizonieratul în zbor larg.

BDD-A29656 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:36:58 UTC)

> Oricât de viu este totul, nimeni nu pretinde că Regina Maria s-ar compara cu Saint Simon sau Proust. Dar ar fi la fel de absurd să negăm că şi-a câştigat libertatea prin harul scrisului său. Ea nu mai este o regină în cuşcă. Cutreieră lumea, liberă ca orice altă fiinţă umană, să râdă, să dojenească, să spună ce-i place, să fie ceea ce este. Şi dacă ea a reuşit să evadeze, atunci, prin ea, am reuşit şi noi. Regalitatea nu mai e chiar atît de regală (Woolf 1952 (1934):191).

În eseul *Craftsmanship* / *Măiestrie*, Virginia Woolf consideră cuvintele ca fiind „cele mai sălbatice, mai libere, mai iresponsabile, mai greu de învățat din toate câte sunt...cuvintele nu locuiesc în dicționare, ci în minte" (Woolf 1937). Spirit liber, năvalnic, mereu cu un pas înaintea timpurilor ei, Regina Maria s-a folosit de cuvinte ca de iarba fiarelor, atât de prezentă în lumea poveștilor, izbutind, cu ajutorul lor, să deschidă încuietorile coliviei sale, dăruindu-se lor cu toată bucuria spiritelor iubitoare de frumos; iar ele, preasupusele Majestății Sale tovarășe, ne-au dăruit-o nouă, tuturor celor care, asemenea Virginiei Woolf, ajungem să o cunoaștem din paginile lăsate mărturie. Spre deosebire de Regina Victoria, autoare, nu atât prin chemarea vocației, cât mai ales prin rigoarea destinului, Regina Maria scrie cu toată inima, căci neîndoielnic acolo își ținea ascunsă călimara cu vise și povești.

> Ea [Regina Victoria] a fost forțată de exigențele profesiei sale să umple un număr imens de pagini, iar unele dintre acestea au fost tipărite și legate între coperți. Dar între venerabila regină și limba engleză se deschidea un abis pe care nicio pasiune, oricât de profundă și niciun caracter, oricât de puternic, nu reușeau să îl traverseze (Woolf 1952 (1934):188).

Suverana României Mari, iremediabil sedusă de hermeneutica simbolurilor sacre, mereu iscodind în geme, culori, în geometria floral a celor mai diverse expresii ale lumii vegetale chei ascunse și coduri magice, pare să fi găsit brândușa din Grădinile Kensington și din eseul romancierei britanice, la rându-i dedicată investigațiilor delicate pe cordul actului creator: „[…] scrisul este o metodă de comunicare și brândușa rămâne o brândușă imperfectă atâta timp cât nu este împărtășită" (Woolf 1925), pentru că așa avea să spună și Iris Murdoch, „Marea artă este eliberatoare, oferindu-ne posibilitatea de a vedea și de a afla plăcere în tot ceea ce nu se află în noi" (Murdoch 1999:14). Plecând de la cuvintele lui Alan Bennett, „Nu ne transpunem viața în cărți. O descoperim în ele" (apud. Von Lovenberg 2018: 57) viața Reginei Maria, asemeni brândușelor de primăvară, și-a aflat rădăcini și în rânduiala tainică a slovelor care i-au împlinit cântecul, i-au crescut aripi și i-au slujit dorurile.

„O carte este întotdeauna scrisă pentru cineva care să o citească" (Woolf 1925) într-o simbiotică înflorire care îi răsucește pe autor și cititor împreună, într-un fecund și tainic joc. Regina Maria a înmugurit, mai înaintea pajistilor nesfârșitelor întinderi ale parcurilor englezești, pagini de suflet care i-au vorbit ei însăși despre ea, așa cum ne-au vorbit și lor, celor de atunci, dar și nouă, celor de azi și chiar și celor din povestea călătorului *mâine*; și așa cum gingașa brândușă, în prag de toamnă pârguită (planta avea să fie redescoperită, după o lungă uitare, în Anglia în 1920 (sic!) se protejează prin seva-i otrăvitoare, la fel și cuvintele se pot transforma în „lucruri periculoase, să nu uităm acest lucru" (Woolf 1952 (1934):191). Așa își încheie Virginia Woolf scurtul eseu dedicat memoriilor Reginei Maria, iar sensurile deschise de semantica fluidă nu sapă abise, ci adună, prin aripi larg deschise, spirite creatoare aflate mereu în zbor înalt prin constelații de rostiri măiastre.

BIBLIOGRAPHY

1. Marie, Queen of Roumania. *The Story of Naughty Kildeen*, illustrated by Job. London: Oxford University Press, Humphrey Milford, 1922.
2. Maria, Regina României. *Kildine, povestea unei mici principese răutăcioase*. București: Corint, 2018.

BDD-A29656 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:36:58 UTC)

3. Marie, Reine de Roumanie. *Kildine, histoire d'une méchante petite princesse*, preface de Robert de Flers de l'Académie française. Tours: Maison Alfred Mame et Fils, 1934.
4. Murdoch, Iris. *Existentialists and Mystics: Writings on Philosophy and Literature*. Edited by Peter Conradi. New York: Penguin Books, 1999.
5. Niculescu, Tatiana. *Regina Maria - ultima dorință*. București: Humanitas, 2018.
6. Von Lovenberg, Felicitas. *Citește! Te rog, citește!* București: Baroque Books & Arts, 2018.
7. Woolf, Virginia. *The Moment and Other Essays*. Michigan: Hogarth Press, 1952. Digitized.
- *The Death of the Moth and Other Essay*. 1937. *Project Guttenberg*, www.gutenberg.net.au/ebooks12/1203811h.html#ch-02.
- *The Common Reader, First Series*. 1925. *Project Guttenberg*, http://gutenberg.net.au/ebooks03/0300031h.html.

BDD-A29656 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:36:58 UTC)